QARSHI DAVLAT UNIVERSITETI

JAHON SIVILIZATSIYALARI TIZIMIDA O'ZBEKISTON TARIXI VA MADANIYATI

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2024 yil 20-21 may

I-JILD

ASLIGA TO'G'RI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI DAVLAT UNIVERSITETI

JAHON SIVILIZATSIYALARI TIZIMIDA O'ZBEKISTON TARIXI VA MADANIYATI

(Tarix fanlari doktori, professor Eshov Boxodir Jo'rayevich tavalludining 60 yilligiga bag'ishlanadi)

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2024 yil 20-21 may

XODIMLAR BO'LIMI
ASLIGA TO'G'RI

QARSHI-2024

Ushbu to'plamga "Jahon sivilizatsiyalari tizimida o'zbekiston tarixi va madaniyati" mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari jamlangan. Ushbu to'plamdan O'zbekistonda ilk davlatchilik va shaharsozlik an'analarining rivojlanish bosqichlari hamda evolyutsiyasi, O'zbekiston arxeologiyasi, etnologiyasi va numizmatikasining dolzarb masalalari (yangi tadqiqotlar asosida), O'zbekistonda kechgan qadimgi va zamonaviy tarixiy-madaniy (ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ma'rifiy, migratsiya, etnomadaniy) jarayonlar, sovet va mustaqillik davri O'zbekiston tarixi va madaniyati: yutuqlar, muammolar, istiqbollar, turizm hamda muzey madaniyatini rivojlantirishda O'zbekiston tarixi va madaniyatining o'rni kabi masalalar orqali O'zbekistonda mashhur bo'lgan tarixichi-arxeolog olimlar qatorida endigina yetishib kelayotgan yosh olimlarning mamlakatimizning qadimgi davrlardan tortib bugungi kunga qadar bo'lgan tarixi hamda madaniyatini yoritib beruvchi maqolalari o'rin olgan.

Shuningdek, horijlik yetakchi olimlar ham o'z ilmiy maqolalari bilan ishtirok etganlar.

Mas'ul muharrir: **Sagdullayev Anatoliy Sagdullayevich**

Akademik, t.f.d., professor

Taqrizchilar:

Ergasheva Yu. -Tarix fanlari doktori, professor

Xushvaqov N.- Tarix fanlari doktori

TAHRIR HAY'ATI VA TASHKILIY QO'MITA

Bekpo'latov I.	Qarshi davlat universiteti Ilmiy ishlar va innovasiyalar bo'yicha prorektori, rais,
Eshov B.	Qarshi davlat universiteti O'zbekiston tarixi kafedrasi professori, tarix fanlari doktori , rais o'rinbosari,
Xasanov A.	Qarshi davlat universiteti O'zbekiston tarixi kafedrasi professori, tarix fanlari doktori, a'zo.
Xudoyqulov T.	Tarix fanlari doktori, professor, a'zo.
ErnazarovA.	Tarix fanlari bo'yicha falasafa doktori(PhD), dots.v.b. a'zo.

To'plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas'uldirlar.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining2024 yil 18 yanvardagi 16-son buyrug'iga asosan nashrga tavsiya etilgan.

XODIMLAR BO'LIMI

ASLIGA TO'G'RI

O'zbekistonda numizmatik tadqiqotlar o'z tarixi davomida qo'llanilgan tangalar va valyutalarni o'rganishga qaratilgan. Turli davrlarga oid tangalar qadimgi va o'rta asrlardagi Markaziy Osiyoning iqtisodiy tizimlari, savdo tarmoqlari va madaniy o'zaro aloqalari haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Tadqiqotchilar tangalardagi metall tarkibi, yozuvlari va tasvirlarini tahlil qilib, ularning kelib chiqishi, muomalasi va tarixiy sharoitini aniqlaydi.

Kushonlar, So'g'dlar va Temuriylar kabi turli imperiyalar tomonidan zarb qilingan tangalar O'zbekiston o'tmishidagi siyosiy va iqtisodiy dinamika haqida tasavvur beradi. Numizmatik tadqiqotlar pul tizimining rivojlanishi, mahalliy valyutalarning paydo bo'lishi, qo'shni viloyatlarning O'zbekiston tanga zarb etilishiga ta'sirini tushunishga ham yordam beradi.

Arxeologik yodgorliklar, etnografik artefaktlar va numizmatik kolleksiyalarni saqlash va saqlash O'zbekiston madaniy merosini muhofaza qilishda muhim o'rin tutadi. So'nggi paytlarda atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha barqaror amaliyotlarni, jumladan, saytni boshqarish rejalarini, hujjatlashtirish texnikasini va atrof-muhit va inson tahdidlarini yumshatish uchun profilaktika choralarini ishlab chiqish bo'yicha sa'y-harakatlar amalga oshirildi. Tadqiqotchilar, davlat idoralari va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi hamkorlik O'zbekiston madaniy merosini asrab-avaylash uchun egalik va mas'uliyat hissini uyg'otdi.

O'zbekiston madaniy merosini asrab-avaylash arxeologiya, etnologiya va numizmatika sohasidagi tadqiqotlarning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Tabiatni muhofaza qilish harakatlari arxeologik yodgorliklar, artefaktlar va numizmatik kolleksiyalarni buzilish, shikastlanish va talon-taroj qilishdan himoya qilishga qaratilgan. Tabiatni muhofaza qiluvchilar madaniy yodgorliklarni hujjatlashtirish, barqarorlashtirish va restavratsiya qilish uchun eng zamonaviy usullardan foydalanadilar.

Tadqiqotchilar, davlat muassasalari va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi hamkorlik madaniy merosni asrab-avaylash muhimligi haqida xabardorlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Jamiyatning ishtiroki egalik va mas'uliyat hissini uyg'otadi, tabiatni muhofaza qilish harakatlarining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Bundan tashqari, ob'ektlarni boshqarish rejalarini ishlab chiqish, muzeylar va madaniyat markazlarini tashkil etish, ta'lim dasturlarini amalga oshirish O'zbekiston madaniy merosini saqlash va targ'ib qilishga yordam beradi.

Arxeologiya, etnologiya va numizmatika sohalari O'zbekistonning tarixiy va madaniy merosini tushunishimizga salmoqli hissa qo'shishda davom etmoqda. Yangi izlanishlar, metodologiyalar va fanlararo hamkorlik orqali tadqiqotchilar O'zbekistondagi qadimiy sivilizatsiyalar, madaniy xilma-xillik va iqtisodiy tizimlarning murakkabliklarini ochib berishmoqda. Ushbu fanlardan olingan bilimlar nafaqat O'zbekiston haqidagi bilimlarimizni boyitibgina qolmay, balki jahon miqyosidagi arxeologiya, etnologiya va numizmatikaning keng yo'nalishlariga ham hissa qo'shadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Ushbu maqola internet materiallari asosida tayyorlandi.

O'ZBEKISTONDA JAHON POYTAXT SHAHARLARINING O'RGANILGANLIK DARAJASI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Bayqabilov X.M.
Geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent. ShDPI

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) Bosh Assambleyasining 2015 yilning 27 sentabrida Barqaror rivojlanish bo'yicha o'tkazilgan Sammitida qabul qilingan 70-son rezolyutsiyasiga muvofiq "2030 yilgacha bo'lgan davrda BMT Global kun tartibining Barqaror rivojlanish maqsadlari"dir. Unda BMTga a'zo davlatlar uchun mazkur masala bo'yicha 17 ta maqsad va 169 ta vazifa tavsiya etilgan. Dasturning 11-maqsadi aynan "barqaror shaharlar va aholi yashash joylari"ga tegishlidir[2].

XODIMLAR BO'LIMI
ASLIGA TO'G'RI

Birlashgan Millatlar Tashkilotining aholi punktlari bo'yicha markazi (Habibat) aholi istiqomat qiladigan joylarning barqarorlashuvi, taraqqiyot siyosatini ishlab chiqish, qurilish uchun imkoniyatlar yaratish, bilimlarni to'plash va hukumatlararo hamda fuqarolik jamiyatlari bilan hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi [3].

Mamlakat taraqqiyoti yo'lida eng avvalo, poytaxtlar alohida ahamiyatga ega ekanligini nazarda tutgan holda, ilk bora Yaponiya tajribasida poytaxtni rivojlantirish ishlari ko'zda tutilgan – "Poytaxt taraqqiyoti" nomli shaharlarni rejalashtirish loyihasi ishlab chiqilgan [4].

Aholi punktlarining shahar kategoriyasiga o'tkazilishi asosan aholining soni va mashg'uloti, sanoat korxonalari va davlat uy-joy fondining mavjudligi, savdo va umumiy ovqatlanish, maktab, sog'liqni saqlash, kommunal xo'jalik va maishiy xizmat korxonalari hamda madaniy-oqartuv muassasalari tarmoqlarining rivojlanganligiga bog'liq. Aholi punktlarini shahar kategoriyasiga o'tkazish ma'lum qonuniy tartibda amalga oshiriladi va shahar chegarasi belgilanadi. Bu turli mamlakatlarda xilma-xildir: ayrimlarida asosan aholi soni rol o'ynasa (3 mingdan ortiq aholiga ega bo'lish), boshqalarida esa shahar uchun zarur bo'lgan sifatlar hisobga olinadi.

Har bir fanning nazariy hamda amaliy asoslari takomillashib, rivojlanib borgan sari uning obyekti, predmeti, vazifalari aniqlanib boradi. Tabiiyki, taraqqiyot davomida har bir fanda fanlararo integratsiya hamda differensiatsiya jarayonlari kechadi, jahon tarixi fani ham bundan mustasno emas. Biz bu jihatni poytaxt shaharlar misolida aniq aytishimiz mumkin. Boisi poytaxt shaharlar tadqiqiga bag'ishlangan tadqiqot ishimizda tarixiy poytaxtshunoslik bilan iqtisodiy-ijtimoiy geografiya uzviy bog'liq.

Tabiiy sharoitni shaharsozlik nuqtai nazardan o'rganishning ilmiy-uslubiy asoslarini poytaxt shaharlar misolida ishlab chiqish va umumiy xulosalar berish kelajakda poytaxt shaharlarni joylashtirishda ahamiyati katta. Shaharlar rivojlanishining tabiiy geografik jihatlari bilan rus olimlaridan V.V.Pokshishevskiy (1952, 1963), Y.G.Saushkin (1953), V.V.Vladimirov, A.S.Kryukov (1963), A.M.Kolotiyevskiy (1962), mamlakatimizda N.V.Smirnov, T.Raimov, A.Soliyev, G'.Pardayev, A.Soatov, P.Qurbonov, M.Egamberdiyeva va boshqalar shug'ullanishgan. Ularning ilmiy ishlarida ayrim shaharlar shakllanishiga tabiiy geografik tavsif, shaharlarning geomorfologiyasi va mikro-iqlimiga ta'rif berilgan. Ammo O'zbekistonda poytaxt shaharlar bo'yicha ilmiy ishlar mukammal darajada yakunlanmagan.

Albatta har qanday jarayonning o'zgarishi va rivojlanishi uning tarixiyligini isbotlab beradi. Shu nuqtai nazardan qaraganda urbanizatsiyaning tarixiy jihatlari yaqqol ko'zga tashlanadi. Chunonchi, tarix fanining tadqiqot obyektlaridan biri shaharlarning paydo bo'lishi, ularning turli davrlarda mamlakat va boshqa hududlarni ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy rivojlanishiga ta'siri va ayniqsa, qadimgi ilk urbanizatsiya muammolari ushbu fanning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Sababi – shaharlar, mavjud va turli sabablar natijasida rivojlanishdan to'xtab qolgan qadimgi shahar xarobalarini o'rganish asosida tarixchilar mamlakatlarning o'tmishini retrospektiv o'rganish yordamida asoslab beradi. Demak, tarix nuqtai nazaridan va ularning qoldiqlari (madaniy yodgorliklar) o'tmishning tirik guvohi hisoblanadi. Aynan shu masalalar bo'yicha V.V.Bartold, V.M.Masson, Y.F.Buryakov, E.V.Rtveladze, S.P.Tolstov, A.A.Asqarov, A.R.Muhamadjonov, T.SH.Shirinov, R.H.Murtazoyeva, B.J.Eshov va boshqa tarixchi olimlar tadqiqotlar olib borishgan.

Dunyo tarixida shaharlar va poytaxt shaharlarning paydo bo'lishi uzoq davom etgan ijtimoiy jarayondir [5]. Davlat yoki shahar-davlat ma'lum hududlarni o'z nazoratiga olishi va bu hududlarni kengaytirib borishi natijasida chegaralar paydo bo'lgan. Makon taraqqiyoti nazariyasi – J.Triarning shahar-davlatdan tadrijiy ravishda davlat hudud orqali davlat-qit'alarga geosiyosiy aylanish haqidagi ta'limot [6].

Dunyoda ilk shaharlarning paydo bo'lishi eramizdan avvalgi III-II ming yilliklarda Mesopotamiya, Misr, Hindiston va Xitoyda bo'lgan. Bu shaharlarda eng avval hunarmandchilik va savdo markazlari vujudga kelgan. Keyinchalik shaharlarda shaharlarni boshqaradigan ma'muriyat, siyosiy hokimiyat markazi paydo bo'ldi. Bu davrlarda eng katta shaharlar yirik davlatlarning poytaxti bo'lgan. Dunyo shaharlarining o'sishi feodalizm davrida X-XI asrlarga to'g'ri keladi.

XODIMLAR BO'LIMI
ASLIGA TO'G'RI

A.S.Soliyev ta'biri bilan aytganda, "shaharlarning rivojlanishi (urbanizatsiya) ko'p jihatdan hozirgi fan-texnika inqilobi va umuman ijtimoiy taraqqiyot taqozo etadigan umumjahon jarayon" hisoblanadi [7].

Sharif Idrisiy (493-560) Gollandiya qiroli Uilyam I ga shaharlar taqvimi haqida "Ravzatul uns va nuzhatun nafs" nomli kitob yozib bergan. Geograf va tarixchilar shaharlarni diqqat bilan tavsiflagan. Uning tarixiga, tabiatiga, yetishtiriladigan mahsulotlariga, tijoratlarigacha alohida e'tibor berishgan. Sharif Idrisiy (493-560) "Nuzhatul mushtoq fiy ixtiroqil ofoq" nomli kitobida shaharlarni ajoyib tavsiflaydi. Ularni o'rganishga katta e'tibor qaratadi. Qurtubani: "...Andalusning asosiy kenti bo'lib, beshta shahar bir-biriga qo'shilib ketgan, ular orasi devor bilan ajratilgan. Har bir shaharda yetarlicha bozor va mehmonxonalar bor. Qurtuba Andalusdagi eng katta shahar hisoblanadi", deya ta'riflaydi [8].

Ibn Havqal (294-367) "Surat ul-arz" kitobida bir necha shaharlarni tavsiflaydi. Jumladan, Fustotni shunday sifatlagan: "Fustot Bag'dodning uchdan biricha keladigan katta shahar. Maydoni bir farsax atrofida, shahar obod, farovon, to'kin-sochin. Bozorlari katta, do'konlari hashamdor, shahar ko'rinishi ko'rkam, havosi toza, bog'-rog'lari, ko'ngilochar joylari ko'p. Shaharda beshta masjid, ikkita hammom bor. Binolari g'ishtdan qurilgan. past qavatli uylarda deyarli odam yashamaydi, ikkita masjidda juma o'qiladi [o'sha asarning 4-beti].

Geografiya faniga katta hissa qo'shgan sayyoh olimlardan yana biri Ibn Battutadir (703-779). Uning sayohatnoma asarlari "Rihlati Ibn Battuta" yoki "Tuhfatun nazzor fiy g'aroibi amsor va ajoyibi asfor" deb nomlanadi. U Hama shahrini shunday tavsiflaydi: "Shomning eng ulkan va ajoyib shaharlaridan biri, go'zal manzaraga ega, bog' va bo'stonlar o'rab turadi, chiroyli charxpalaklari bor. Osiy nomli daryo shaharni ikkiga ajratib turadi. Shahar atrofi "Mansura" deb nomlanadi. Shaharda to'kin bozorlar va chiroyli hammomlar bor" [o'sha asarning 5-beti].

Ibn Xaldun (732-808) asarlari ichida eng mashhuri "Muqaddimati Ibn Xaldun"dir. Muallif shaharlarni tavsiflash bilan birga ularning joylashuvi, strategik ahamiyati haqida to'xtaladi. Musulmonlar to'rt xalifa, umaviylar va abbosiylar davrida Arabistondan tashqarida ikki yuzdan ortiq shahar qurganlar. Muallif bu shaharlarning tavsifidan tashqari, ularga foyda keltirishi mumkin bo'lgan jihatlariga e'tibor qilib, shu bilan birga zarar va xavf ehtimolini ham bayon qiladi. Musulmonlar shaharni bahavo joylarda qurishga e'tibor qaratishgan. Ibn Xaldun joyi yaxshi tanlanmagan bir qancha shaharlarni misol keltiradi, shulardan biri sifatida Marokashdagi Qobis shahrini qalamga olgan. Ibn Xaldun yozadi: "Dengiz sohilida shahar qurish uchun tog'li mintaqa yoki aholisi ko'p hududda yaqin joy tanlanadi. Chunki sohil bo'yi shaharlariga harbiy kemalar hujum qilish ehtimoli yo'q emas". Aholi sonining doimiy sur'atda o'sib borishi o'ziga yarasha muammolar keltirib chiqaradi. Ibn Xaldun o'z kitobida shu mavzuga to'xtalib o'tadi. Hukumat aholi o'sishiga e'tibor berishi haqida u shunday yozadi: "Shaharlarning o'sishini davlat nazorat qilishi lozim. Shahar barpo etgan davlat uning kelajagini ham o'ylaydi. Agar mukammal reja bilan qurilsa, kelajagi porloq bo'ladi, aks holda shahar obodligi uzoqqa bormaydi. Bag'dod kabi puxta qurilgan shaharlar obod bo'lib, aholi o'sgan sayin yashnab ketaveradi" [o'sha asarning 6-beti].

Shaharlarni darajalarga bo'lishni musulmonlar boshlab bergan. Ular shahar hududidan kelib chiqib "shaharcha", "shahar", "katta shahar"ga ajratishgan.

Shaharlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi to'g'risida juda ko'p iqtisodiy geograf olimlar izlanishlar olib borgan. Sobiq Ittifoq davridagi olimlardan N.N.Baranskiy, V.G.Dubrovin, YE.N.Persik, G.M.Lappo, B.S.Xorev va boshqalar shular jumlasidandir. O'zbekiston shaharlarini T.R.Raimov, A.S.Soliyev, O.T.Ata-Mirzayev, E.A.Ahmedov singari olimlar o'rgangan. Shaharlar geografiyasi bilan xorijlik olimlardan D.Stamp, K.Korpenter, J.Bojyo-Gornye, J.Shabo va boshqalar shug'ullangan. Shahar tizimini yaxlit geografik o'rganish xorijda ancha rivojlanganligini Yanitsskiy, Petrov, R.Park, A.S.Visharenko, F.Zeman, S.Yorgensson, E.Best, P.Lavn ishlarida ko'rishimiz mumkin.

O'zbekistondagi dastlabki geourbanistik tadqiqotlar XX asrning ikkinchi yarmiga to'g'ri keladi. N.Smirnov tomonidan 1962 yilda "Farg'ona vodiysi shaharlari" nomli asarining yaratilishi

XODIMLAR BO'LIMI
ASLIGA TO'G'RI

bu boradagi ilk qadam bo'ldi. Z.Akramov, T.Raimov, O.Ota-Mirzayev, A.Soliyev, E.Ahmedov, A.Qayumov va boshqalarning O'rta Osiyo, xususan, O'zbekiston shaharlarining rivojlanishiga oid ilmiy asarlari mamlakatimizda o'ziga xos urbonologlar ilmiy maktabining shakllanishiga asos bo'ldi. Hozirgi kunda respublikamizda o'nlab mutaxassislar ushbu sohada ilmiy izlanishlar olib borishmoqda.

Yo'ldoshev I.T. "Farg'ona vodiysida shaharsozlik madaniyatining shakllanishi va rivojlanishi tarixi" (2011), Qurbonov P.R. "Janubiy O'zbekistonda urbanizatsiya jarayoni rivojlanishining omillari va iqtisodiy geografik asoslari" (2012) Egamberdiyeva M.M. "Bozor iqtisodiyoti sharoitida shaharlar rivojlanishining mintaqaviy muammolari" (Toshkent viloyati misolida) (2008).

Shu o'rinda o'zbek geograflari tomonidan ham shahar aholisining demografik xususiyatlari, relyefni shaharsozlik nuqtai nazardan baholash, shahar aholi punktlari rivojining geografik jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan qator ilmiy ishlar amalga oshirilganini ta'kidlash joiz. Ammo Toshkent shahri misolida respublika poytaxti vazifasini o'taydigan shaharlarni kompleks iqtisodiy-geografik tadqiq etish uslubiyotini ishlab chiqish, mazkur turdagi aholi punktlarini rivojlantirishda geografik omillarni har tomonlama hisobga olish zarurligini ilmiy jihatdan asoslab bergan taniqli poytaxtshunos olim – geografiya fanlari nomzodi, professor Tursun Iminovich Raimovdir. U Moskvada XX asrning dunyoga taniqli iqtisodiy geograflaridan biri Y.Saushkin rahbarligida poytaxt shaharlarni kompleks iqtisodiy-geografik tadqiq etish masalalari bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borgan. Jumladan, T.Raimov poytaxt shaharlarni geografik jihatdan o'rganishning metodologiyasini ishlab chiqdi. "Respublika poytaxtining kompleks iqtisodiy-geografik tadqiqoti (Toshkent shahri misolida)" mavzusida 1964 yilda Moskva davlat universiteti Geografiya fakulteti Ixtisoslashgan ilmiy kengashiga bir vaqtning o'zida geografiya fanlari nomzodi va geografiya fanlari doktori ilmiy darajalarini olish uchun taqdim etdi. Bajarilgan tadqiqot ishida T. Raimov Toshkent shahri va boshqa qator respublikalar poytaxtlari misolida poytaxt shahar fenomeni va funksiyalarining o'ziga xos xususiyatlarini kompleks tadqiq etdi. T.Rahimov Toshkent va O'rta Osiyo respublikalarining boshqa poytaxtlari misolida poytaxt shahar hodisasining o'ziga xos xususiyatlarini, poytaxt vazifalarini o'rgandi.

1992 yilda Z.Rayimjonov geograf olimlar T.Raimov va O.Ota-Mirzayevlar ilmiy rahbarligida "O'rta Osiyo resurs shaharlarining rivojlanishi" mavzusida nomzodlik dissertatsiyasini muvaffaqiyatli himoya qildi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyasi – T.: «O'zbekiston» NMIU, 2014. – 73 б.

2. O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 ga yaqin so'z va so'z birikmasi. J. III. N.– Taribli. – T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2010. – 688 b.

3. Arzikulova D. Zamonaviy shaharlar – T.: «O'zbekiston milliy ensiklipediyasi» Davlat ilmiy nashriyoti, 2019. - 80 b.

4. Raxmatullayev Sh. O'zbek tilining etimologik lug'ati. 3-jild. (forscha, tojikcha birliklar va ular bilan hosilalar) – T.: «Universitet», 2009. – 282 b.

6. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. 7-jild. Parchin – Soliq. –T.: «O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi» DIN, 2004. –704 b.

7. Raxmatullayev Sh. O'zbek tilining etimologik lug'ati. 3-jild. (arabcha so'zlar) – T.: «Universitet», 2000. – 282 b.

8. Miller B.V. Persidsko-russkiy slovar. Gosizdat in. i nats. slovarey. M.: 1953.

9. Raxmatullayev Sh. O'zbek tilining etimologik lug'ati. 1-jild. (turkiy so'zlar) – T.: «Universitet», 2000. – 282 b.

10. Vse stolitsi mira / Avtori-sost. O.V.Zikina, L.A.Burlutskaya, G.A.Galperina, N.V.Ivanova. – M.: Veche, 2004. – 592 s. (ill 16).

11. Gorkin A. Dunyo mamlakatlari. Ensiklopediya.–T.: «Davr nashriyoti», 2013.–296 b.

12. Mamadaliyev R. Dunyo mamlakatlari.–T: «Muharrir», 2012.–500 b.

13.Ommabop geografiya mazmun-mohiyat, tushuncha va ma'lumotlar A.N.Hojimatov va boshq.–T.: «Zuhra Baraka biznes», 2017.–132 b.

XODIMLAR BO'LIMI
ASLIGA TO'G'RI

63.	*Эрназаров А.Х.*	*АҲМАД ДОНИШ ВА ГУЗОР БЕКЛИГИ*	178
64.	*Бердиев Ж.П.*	*XIX АСРНИНГ ИККИНЧИ ЯРМИ – XX АСРНИНГ БОШЛАРИДА ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР (ҚАШҚАДАРЁ ВОҲАСИ МИСОЛИДА).*	180
65.	*Кўчаров Ж.Қ.*	*АМИР ТЕМУР ДАВЛАТИ ВА МИН СУЛОЛАСИ ЎРТАСИДАГИ САВДО-ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР*	183
66.	*Мўминов У.*	*ҚАРШИ ШАҲРИДА САВДО-СОТИҚНИНГ РИВОЖЛАНИШИ*	185
67.	*Абдуллаев Б. Н.*	*МАЗДА ЯСНА ДИНИ ШАКЛЛАНИШИДА ТУРОНЗАМИН ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ҲАҚИДА БАЪЗИ ФИКРЛАР*	188
68.	*Mirzayev B.N.*	*SHAYBONIYLAR DAVRIDA JIZZAX VOHASIDAGI SIYOSIY JARAYONLAR*	191
69.	*Samadova N.M.*	*O'ZBEKISTON QADIMGI TARIXINING DOLZARB MASALALARI XUSUSIDA*	195
70.	*Bayqabilov X.M.*	*O'ZBEKISTONDA JAHON POYTAXT SHAHARLARINING O'RGANILGANLIK DARAJASI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI*	196
71.	*Рахимов Б.Э.*	*ТУРКИСТОН ЎЛКАСИДА ХОРИЖИЙ ФИРМАЛАР ФАОЛИЯТИ ТАРИХИДАН*	200
72.	*Юлдашева Г.К.*	*ИСЛОМ МАДАНИЯТИ ТАРАҚҚИЁТИДА ҚАДИМИЙ ОБИДАЛАР ВА ЁДГОРЛИКЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ*	202
73.	*Саъдуллаева Ф.А.*	*ХИВА ХОНЛИГИДА БАНКЛАР*	206
74.	*Гильманова Н.В.*	*МАВЗОЛЕЙ ШЕЙХА ШАМС АД-ДИНА КУЛЯЛА*	207
75.	*Berdiyev A.A.*	*XVIII – XIX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING TASHQI SAVDOSI VA DIPLOMATIK MUNOSABATLARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR*	211
76.	*Majidov A.*	*IMPERIYA MA'MURIYATINING TURKISTONDA VAQF YERLARIGA NISBATAN YURITGAN SIYOSATIGA DOIR (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)*	215
77.	*Каримов Б.*	*XIX АСРДА ҚАШҚАДАРЁ ВОҲАСИНИНГ ШАҲАРЛАРИ ШАҲАРСОЗЛИГИ ХОРИЖ САЙЁҲЛАР ТАЛҚИНИДА*	217
78.	*Муродова Р.Д.*	*ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИДА ҲУНАРМАНДЧИЛИК ТУРЛАРИНИНГ ПАЙДО БЎЛИШИ ВА ЗАРГАРЛИК САНЪАТИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ*	221
79.	*Akhmedov J. T.*	*CENTRAL ASIA: HISTORICAL COMMONALITY*	222
80.	*Рахматов Х.Б.*	*БУХОРО АМИРЛИГИ АҲОЛИСИНИНГ ЭТНИК ТАРКИБИ ХУСУСИДА (XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошлари)*	226
81.	*Дусалиев М.Т.*	*ҚЎҚОН ХОНЛИГИНИНГ БУХОРО ВА ХИВА ХОНЛИКЛАРИ БИЛАН ОЛИБ БОРГАН ЎЗАРО САВДО АЛОҚАЛАРИ*	229
82.	*Бегалиев Н.*	*САРДОБАЛАРНИ КАРВОН ЙЎЛЛАРИ АСОСИДА ҲУДУДЛАШТИРИШ: БУХОРО – ҚАРШИ САВДО ЙЎЛИДАГИ САРДОБАЛАР МИСОЛИДА*	233
83.	*Xamrayev G'.G'.*	*QUSHBEGI HUJJATLARIDA AMIRLIK HUDUDIDAGI TOJIK ETNONIMI BILAN BOG'LIQ AHOLI MASKANLARI XUSUSIDA*	235
84.	*Поёнов Т.*	*ИЛМ СЎҚМОҒИДАГИ ДАДИЛ ҚАДАМ.*	237
85.	*Bo'stonov A.S.*	*TARIXDA BUYUK SHAXSLAR HAQIDA: AMIR TEMUR MISOLIDA*	240
86.	*Maxmudov G'. X.*	*IJTIMOIY INSTITUTLAR TOMONIDAN MILLATLARARO MUNOSABATLARNING SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI*	243
87.	*Sharipov K.F.*	*JANUBIY IQTISODIY RAYON QISHLOQ TUMANLARI NOMLARINING GEOGRAFIK XUSUSIYATLARI*	245
88.	*Saparov S.S.*	*QO'QON XONLIGINING SHARQIY TURKISTON VA XITOY BILAN ALOQALARNING AHAMIYATI*	251
89.	*Салимова Ф.С.*	*ШАЙБОНИЙЛАР ДАВРИДА БУХОРО ХОНЛИГИДА МАДРАСАЛАРНИНГ ҚУРИЛИШИ ВА ФАОЛИЯТИ*	253

XODIMLAR BO'LIMI

ASLIGA TO'G'RI